

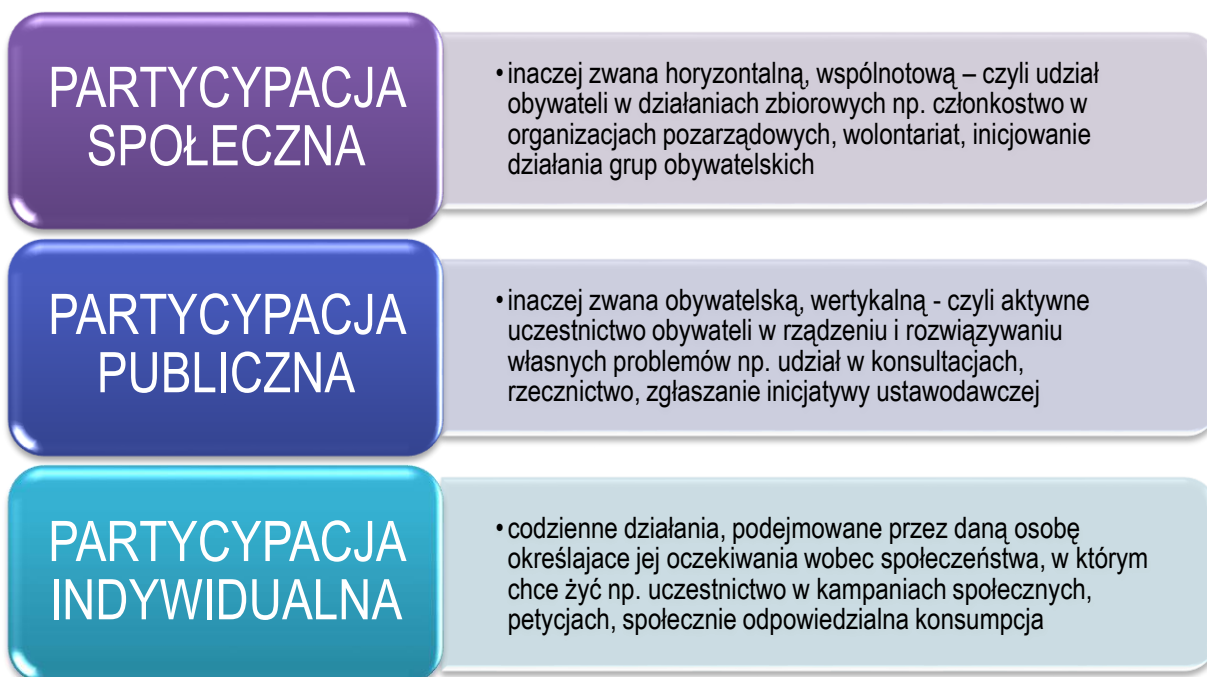
Prawo samorządu terytorialnego – zasady partycypacji

Partycypacja to szerokie pojęcie włączania obywateli w podejmowanie decyzji przez władze publiczne. Wzrost udziału różnych grup i organizacji w procesy decyzyjne ulega nasileniu, i coraz bardziej widoczny jest wpływ obywateli na codzienne funkcjonowanie w wielu krajach Europy. Jest to wynik wdrażania przepisów prawa unijnego, jak również zwiększającej się świadomości obywateli oraz oczekiwań wobec administracji, szczególnie na szczeblu lokalnym. W zależności od stopnia zaangażowania obywateli i metod współpracy z władzą, partycypację można podzielić na formy bierne i czynne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Michał Wójcicki „Pojęcie, istota i formy partycypacji społecznej w procesie planowania przestrzennego

Partycypacja obejmuje wiele sfer życia społecznego, najczęściej wyróżnia się trzy podstawowe znaczenia:

Obywatele chętniej i skuteczniej angażują się w sprawy dla siebie istotne, czyli najczęściej takie, które dotyczą obszaru najbliższej ich miejsca zamieszkania. Dlatego też w kontekście partycypacji publicznej, w głównej mierze, mówimy o zaangażowaniu obywateli w proces stanowienia prawa i podejmowaniu decyzji na szczeblu samorządu terytorialnego.

Administracja samorządowa i partycypacja publiczna

Samorząd terytorialny obejmuje trzy szczebla – gminny, powiatowy oraz wojewódzki. Każda jednostka samorządu jest niezależnym podmiotem prawa nadzorowanym przez państwo. Co istotne, samorząd to nie tylko urząd, ale również obywatele, którzy tworzą z mocy prawa **wspólnotę** decydującą o tym, w jaki sposób zostaną zaspokojone potrzeby na danym terytorium. Obecnie w Polsce jest 16 województw, 314 powiatów i 66 miast na prawach powiatu oraz 2478 gmin.

Fundamentem działania samorządu jest **zasada subsydiarności** (pomocniczości), w ramach której władza została zdecentralizowana i powierzona do względnie samodzielnego rozwiązywania tej grupie społecznej, której dane sprawy dotyczą. Dlatego też obywatele najczęściej potrzeb powinni móc zrealizować na terenie swoich gmin i powiatów. Ze względu, iż każda jednostka odpowiada za inny pakiet zadań, to również obszary partycypacji będą dotyczyły wybranych zagadnień.

Jakie działania można zrealizować w urzędzie gminy/miasta?

Do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne oznaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów. Zgodnie z zapisami ustawy o samorządzie gminnym (art. 7, ust. 1) do zadań gminy należą:

- 1) ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej;
- 2) gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego;
- 3) wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz;
- 3a) działalności w zakresie telekomunikacji;
- 4) lokalnego transportu zbiorowego;
- 5) ochrony zdrowia;
- 6) pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych;
- 6a) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- 7) gminnego budownictwa mieszkaniowego;
- 8) edukacji publicznej;
- 9) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 10) kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych;
- 11) targowisk i hal targowych;
- 12) zieleni gminnej i zadrzewień;
- 13) cmentarzy gminnych;
- 14) porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu

przeciwpowodziowego;

15) utrzymania gminnych obiektów i urzędzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;

16) polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej;

17) wspierania i upowszechniania idei samorządowej, w tym tworzenia warunków do działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej;

18) promocji gminy;

19) współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

20) współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

Uszczegółowieniem powyższego katalogu są branżowe ustawy, jak ustawa o pomocy społecznej, systemie oświaty i promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Jakie działania można zrealizować w urzędzie powiatowym?

Zgodnie z założeniem reformy samorządowej gminom oddano prawie całość zagadnień dotyczących indywidualnych spraw obywateli, zaś te, które przekraczały ich możliwości przekazano powiatom. Ponadto, w poszczególnych ustawach doprecyzowano kompetencje tak, by nie powstawały spory pomiędzy gminami i powiatami. Zgodnie z ustawą o samorządzie powiatowym (art. 4, ust. 1) powiat wykonuje zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie:

1) edukacji publicznej;

2) promocji i ochrony zdrowia;

3) pomocy społecznej;

3a) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;

4) polityki prorodzinnej;

5) wspierania osób niepełnosprawnych;

6) transportu zbiorowego i dróg publicznych;

7) kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

8) kultury fizycznej i turystyki;

- 9) geodezji, kartografii i katastru;
- 10) gospodarki nieruchomościami;
- 11) administracji architektoniczno-budowlanej;
- 12) gospodarki wodnej;
- 13) ochrony środowiska i przyrody;
- 14) rolnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego;
- 15) porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli;
- 16) ochrony przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania powiatowego magazynu przeciwpowodziowego, przeciwpożarowej i zapobiegania innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska;
- 17) przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy;
- 18) ochrony praw konsumenta;
- 19) utrzymania powiatowych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- 20) obronności;
- 21) promocji powiatu;
- 22) współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art.3 ust.3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
- 23) działalności w zakresie telekomunikacji.

Jakie działania można zrealizować w urzędzie wojewódzkim?¹

Urząd wojewódzki wykonuje zadania w imieniu wojewody, który jest przedstawicielem administracji rządowej w terenie. Kluczową funkcją jest nadzór jednostek samorządu terytorialnego oraz ocena, czy uchwały i decyzje administracyjne wydawane przez władze samorządowe są zgodne z prawem.

¹ Więcej informacji na temat zakresu zadań poszczególnych jednostek można znaleźć na stronach internetowych Biuletynu Informacji Publicznej (BIP) – www.bip.gov.pl, natomiast na temat możliwości współpracy z daną jednostką na stronach portalu ngo.pl - <https://poradnik.ngo.pl/wspolpraca-ngo-z-administracja>

Wojewodowie kierują tzw. rządową administracją zespoloną, do której zaliczają się:

- ✚ Komenda Wojewódzka Policji,
- ✚ Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej,
- ✚ Kuratorium Oświaty,
- ✚ Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno–Spożywczych,
- ✚ Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa,
- ✚ Wojewódzki Inspektorat Farmaceutyczny,
- ✚ Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska,
- ✚ Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Handlowej,
- ✚ Wojewódzki Inspektorat Weterynarii,
- ✚ Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków,
- ✚ Wojewódzki Inspektorat Nadzoru Budowlanego,
- ✚ Wojewódzki Inspektorat Transportu Drogowego.

Partycypacja publiczna na szczeblu samorządu terytorialnego może przejawiać się na wiele sposobów, m.in. udział w różnorodnych formach konsultacji społecznych, działania rzecznicze, aktywny udział w ciałach dialogu społecznego, czy zgłaszanie projektów do budżetu obywatelskiego. Szczególnie interesującą formą partycypacji jest **inicjatywa uchwałodawcza**, którą usankcjonowała niedawna nowelizacja ustaw o samorządzie gminnym, powiatowym i województwa. Tym samym zagwarantowane zostało prawo mieszkańców jednostek samorządu terytorialnego (posiadających czynne prawo wyborcze) do występowania z obywatelską inicjatywą uchwałodawczą do organów stanowiących, czyli do rady gminy, powiatu i sejmiku województwa. Inicjatywa uchwałodawcza przysługuje grupie mieszkańców, której liczebność uzależniona jest od rodzaju jednostki samorządu terytorialnego oraz liczby jej mieszkańców. Po spełnieniu warunków formalnych, projekt uchwały staje się przedmiotem obrad rady gminy, powiatu lub sejmiku województwa (nie później niż 3 miesiące od dnia złożenia projektu).